

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisno ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemanje. Izhaja vsak tretjek. Naročnina letno 60 Din. za tiskovino 20 Din. Član sekcije J. U. U. plača list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, dvostr. posebe. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Naše delo

Zgodovinski dnevi, ki so nam bili usojeni, da jih preživimo, so za nami. Če se danes ozremo nekoliko nazaj in si priključimo v spomin tiste ure, ko smo otrdeli od pričakovanja, kaj se bo zgodilo, nam misel zastane in se dolgo ne more ganiti. Strah, ki si ga v prvih trenutkih ni nihče mogel pravilno razložiti, še danes ni popolnoma splahnel. V nas vseh se je nekaj zamajalo in neprijeten občutek negotovosti bi lahko imel mnoge zle posledice. In če se vprašamo, odkod prav za prav ta strah, si moramo odkrito priznati, da je bil samo posledica negotovosti, nesamostojnosti, pomanjkanja samozavesti. Rezultati prizadevanja od strani onih, ki so s svojim delom na vseh področjih soodgovorni pred ljudstvom, niso bili taki, da bi bili vsi gotovi in svesti si, da je tisto delo, ki so ga vršili, toliko zaleglo in imelo tak uspeh, da bi jim v najkritičnejšem trenutku vžgalo zavest, da je vse, kar je bilo zgrajenega tako trdno, da lahko kljubuje vsaki zahrbtni sili. Bili pa so nekateri, ki jih je nesrečni dogodek sicer močno zadel v živo in napolnil srce z obtožbo nad krivico, toda istočasno je tudi bruhnilo iz njih: žrtev poštenega, pridnega in vestnega dela je najboljši dokaz in obramba na vsa početja, s katerimi si iščejo najrazličnejši elementi zadoščenja najrazličnejšim instinktom.

Po vsej državi se je kakor blisk raznesla kraljeva oporoka. Šla je od človeka do človeka in bila na uho z vso svojo resničnostjo. Danes čujete besede v zadnji hribovski koči in v najzakotnejši mestni gostilni. S to mislijo hočem izraziti dvoje mogočih stvari: Ali je res zavest dela in skupnosti postala tako močna, da je prodrila v najbolj oddaljene sledove ljudskega življenja, ali pa je vse to samo zunanja oblika, brez vsebine in resničnosti? Dotaknem naj se teh misli v toliko, v kolikor zadevajo učiteljstvo.

Naše učiteljstvo je sprejelo kraljevo oporoko z odprtim srcem. Vprašam pa naj samo eno: Ali ni bila vsebina edinih dveh besed oporoke, učiteljstvu že od vsega začetka v krvi? Kaj pa se pravi čuvati Jugoslavije? — Nihče ne more zanikati, da se pravi to, delati z ljudstvom za ljudstvo. Učitelj je bil tisti, ki je stopil najtesneje ob stran našega človeka z iskreno besedo in voljo, da mu pomaga. Učitelj je bil tisti njegov tovariš, ki mu je učil in vzgajal otroke. In v doglednem času mu je z obojim že vcepil v dušo toliko, da je stopil preko praga domače hiše z glavo pokonci. Učitelj mu je gladi besedo, da je misel jasno izrazil, učitelj mu je odpiral knjigo kulture in ga opozarjal na pota racionalizacije. Učitelj je bil tisti izobraženec, ki je sedel z njim za isto mizo in jedel z njim iz iste skledice. Učitelj je bil tisti gospod, ki mu ni nikoli ukazoval.

Po vsem tem lahko rečemo, da je učitelj tisti človek, ki se je najbolj vrstel v naše ljudstvo, ki ga najbolje razume in je zato tudi najboljši tolmač njegovih težav in bridkosti. In danes, ko to že lahko z gotovostjo ugotovimo, bi bil že zadnji čas, da se tega zave tudi tisti, ki do tega še ni prišel. Da pa bi bilo učiteljevo delo med ljudstvom čim močnejše, čim bolj resnično in samozavestno,

je pa treba za to spoznavanja, ki ga mnogi tako lahko puste ob strani vsled preobilice malenkostnih reči, ki se mu vsiljujejo vsak dan znova. Treba je spoznanja, da bo rodilo uspeh. Samo odkrito, nezahrbtno delo, da mora biti učiteljevo delo sila, ki hoče venomer kvišku, ki hoče vedno dalje in vedno globlje; da mora biti učiteljevo delo volja, ki ruši in prestavlja gore, gradi mostove in vodi hudournikom pot, da mora biti učiteljevo delo tista moč, ki je večna kakor skala, kakor pod, kakor hrast, ki kljubuje viharju in času. Učiteljevo delo naj bo tisto upanje, ki vedno znova oploja svet z življenjem, ki napaja obupana in izgubljena srca s tolažbo in mirom, da v tihi pričakovanju ustvarjajo in vendarle dočkajo in dosežejo. Človeka naj podpira in dviguje, prenavlja in izpopolnjuje ter vodi do spoznanja. Učiteljevo delo naj vodi ljubezen; brez nje bi bilo vse ničevno. Vse učiteljevo delo naj ima en sam smoter: pomagati ljudstvu kvišku, pomagati na noge predvsem v gospodarskem in kulturnem pravcu.

S takim spoznavanjem se bomo vedno jasneje zavedali sebe in svojega življenja, z delom pa se nam bodo odpirale poti še vedno dalje, naprej, v vse polno bogastvo življenja. Šaj je res, da danes močno občutimo, kako je razklan in neurejen naš človek v svoji notranosti, kako pozablja svet in sebe, da bi se rešil dela in skrbi, kako zatapa včasih kakor slepec za stezo, ki naj ga popelje domov. In prav radi tega, ker to vemo, nam stopa vedno jasneje pred oči naš človek, tak, kakršen je v svojem bistvu in vedno znova si ustvarjamo in izpopolnjujemo v svojih dušah našega človeka, kakršen bi moral biti. In prav to je tista velika sila, prav to nam daje tisto nezlomljivo voljo, vstrajati, delati. Vedno je pred nami duševni obraz našega človeka v vsej lepoti in čudovitosti, vedno jasnejše razumevamo, kako je naš človek vezan na svoja polja, hišo in živino. Vsak učitelj mora biti bogat za spoznanje, da je vsaka drobtina zemlje in vsaka beseda jezika del naše duše, zato jo čuvajmo!

Učitelj je nesvoboden pri svojem delu v toliko, v kolikor je slabši. Učitelj, ki je deležen ljudskega zaupanja, ni zaprt v molitev in filozofijo, marveč stoji sredi sveta, kaže kje je leva, kje desna, pomaga, svetuje, tolaži in kriči. Živeti je treba, ker ljudstvo hoče predvsem življenja. Treba je optimizma, divjega optimizma. Vsakogar, ki se je približal našemu ljudstvu radi mode, ga bo samo izločilo. S tem spoznavanjem je prodrlo v učiteljske vrste novo življenje. S to pesmijo učiteljevega dela se je okrepila volja. Učiteljev resnični poklic, ni poklic, v katerem bi živel križem rok brez dela. To spoznanje naj bi bili tisti žebli, s katerimi naj bi bila pribita oporoka kralja, človeka ki se je predobro zavedal, da pomeni gospodarstvo in kulturno zdrava naša vas najboljšje jamstvo, da bo mladi državi omogočen čim trdnější obstoj in napredek.

Za tako delo, ki ga lahko vrši samo učitelj kot resnični človek, pa mora biti močan in trden; močan pod svojo streho organizacije in trden v svoji stanovski zavesti. O tem pa še — v smislu večne oporoke. V-č.

Nedeljko Divac:

Organizacija naše prosvete

(Nadaljevanje.)

V člankih, priobčenih v »Glasniku Jugoslovenskega profesorskega društva« sem obrazložil stanje naših srednjih šol v primeri s srednjimi šolami v mnogih drugih državah Evrope. Ta moja raziskavanja so dovedla do rezultata, da smo po številu srednjih šol na slabšem, nego katerikoli druga država Evrope, izvzemši Španijo in Portugalsko. Tu hočem navesti rezultate teh raziskavanj radi dovršenosti naloge, ki jo moram rešiti s tem referatom. Tako se je moglo ugotoviti, da ima Velika Britanija sorazmerno s številom prebivalstva 3 krat več šol, nego mi, Češkoslovaška 2.2 krat, Poljska 2.5 krat, Rumunija 2 krat. Isto velja za Nemčijo in Avstrijo, nato za Bolgarijo, Grčijo, Švico in Estonijo. Pa tudi ostale, v tem referatu neomenjene države zapadne Evrope, izkazujejo v sorazmerju s številom prebivalstva, večje število srednjih šol, nego naša država. Radi tega se nisimo mogli načuditi onemu delu naše javnosti, kakor tudi mnogim političnim osebnostim naše države, ki so neprestano govorili, da smo država z največjim številom srednjih šol. Še nam je v živem spominu, da je nekaj takega trdil leta 1932, v narodni skupščini neki poslanec, ki je bil tudi večkrat minister. Seveda je on to trdil zaradi dejstva, ker je bilo potreba sprejeti sklep o ukinitvi srednjih šol in je bilo potrebno navesti stvarne razloge pred širšo javnostjo. Vse se lahko naredi, če je potrebno, lahko se ukinejo tudi šole, samo nestvarnih razlogov naj se ne uporablja.

Na isti način, kot srednjim šolam, posvečam pažnjo tudi osnovnim šolam. To so šole,

ki jih vsi priznajo za nujne. Proti tem ni k sreči še nihče nastopil in najbrže tudi ne bo. Razvijale so se te šole na sledeči način. Leta 1919/20. jih je bilo 5974, leta 1925/26. jih je bilo že 7316, a 1930/31. leta 8002, a leta 1931/32. jih je bilo že 8114. Njihovo število se je povečalo od leta 1919/20. do leta 1932. za 2140. To je vsekakor zelo velik napredek. Ampak v številu 8114 so započnane tudi višje narodne šole, na katere odpade 2605 šol. Vsled tega ostane le 5512 osnovnih šol. To sorazmerje se mora dopolniti tudi z navajanjem števila učencev, ki se je razvijalo takole: leta 1919/20. je bilo 800.864 učencev, leta 1925/26. jih je bilo 682.016, a leta 1930/31. je bilo 1.184.505 učencev (in to 687 tisoč 415 učencev in 497.090 učenek). Da je število učencev v letu 1925/26. padlo za 118 tisoč 848 napram številu iz leta 1919/20., je predvsem v zvezi s svetovno vojno, ker so bili ti otroci iz leta 1917.—1918., ko so porodi močno padli. Ze leta 1932. je naraslo število osnovnošolskih učencev na 1.244.800.

Iz teh podatkov se jasno razvidi, da je naše osnovno šolstvo zelo napredovalo in to v številu šol, kakor tudi v številu učencev, a vendar se iz tega ne da sklepati, da je naše osnovno šolstvo že doseglo ono stopnjo svojega razvoja, ki bi nas mogla zadovoljiti. To nikakor ne. Predvsem vemo, da imamo še mnogo krajev, kjer ni osnovne šole. Ravno tako imamo še vedno znatno število otrok, ki ne obiskujejo osnovne šole, dasiravno so po zakonu obvezani. Radi tega imamo tudi precejšnje število nepismenih, posebno med ženskami. Koliko otrok ne obiskuje pravo-

Poklonitev učiteljstva iz dravske banovine na grobu blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja

Učiteljstvu dravske banovine!

Jugoslovansko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino — ekskurzijski odsek, javlja, da priredi v dneh 7., 8. in 9. decembra skupno potovanje na Topolo in Oplenac, da se pokloni svojemu blagopokojnemu Viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. — Cena za vožnjo po železnici in z avtobusom tja in nazaj znaša 180 Din.

Zadnje počivališče viteškega kralja

PROGRAM:

Odpotovali bomo 7. decembra zv. s posebnim vlakom iz Ljubljane. Vlak se bo ustavil med potjo samo v Zidanem mostu, Brežicah in Zagrebu. V Beograd bomo prispeli 8. decembra zjutraj. Ta dan je namenjen za

ogled prestolnice in njenih znamenitosti. V noči od 8. na 9. prenočimo v Beogradu. 9. zjutraj se odpeljemo do Mladenovca, odkoder bo sledil prevoz z avtobusi do Topole. Od tu gremo na Oplenac, ki je oddaljen ca 10 minut, kjer bo skupna poklonitev. Popoldne se na isti način vrnemo do Mladenovca, odkjer odpotujemo direktno v Ljubljano, kamor bomo prispeli v ponedeljek 10. decembra v jutranjih urah.

Kdor se bo udeležil potovanja, naj takoj pošlje 180 Din na naslov: Jugoslovansko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6. I. — Kdor se bo poslužil položnice št. 11.153 naj napiše na srednji del besede »Oplenac«. — Obenem naj tudi sporoči, ali potrebuje prenočišče. Navede naj točno ime, priimek poklic in naslov. Prijav brez plačila se ne bo upoštevalo. Priглаšenec naj ne pozabi napisati na kateri žel, postaji, zgoraj navedeni bo vstopil.

Merodajne oblasti smo naprosili za dovoljenje odsotnosti in dopusta. Čas odhoda iz posameznih postaj bo še javljen. Navodila glede cenah in snažnih prenočišč bodo dobili udeleženci v vlaku (cena ca 10 Din).

Vsak prijavljenec bo dobil pravočasno navodila in legitimacijo. Čas priglasitve je do 1. decembra.

Potovanje je organizirano tako, da se ga bodo lahko udeležili z istimi ugodnostmi poleg učiteljev narodnih šol tudi učitelji meščanskih šol in profesorji srednjih šol, njih sorodniki in prijatelji.

časno ali sploh nikako šolo, o tem se iz naše statistike ni moglo dobiti potrebnih podatkov, ker je ta stvar še nedogmna.

S primerjanjem bi se vendarle dobil nek približen rezultat t. j. ako primerjamo osnovne šole in število učencev pri nas s številom drugih narodov.

Ze prej smo navedli, da je imela naša država 1932. leta 8114 osnovnih šol in da je bilo število učencev v teh 1.245.000; tu je vračunanih tudi 108.000 učencev višjih narodnih šol (ako se te odbije, ostane 1.137.000 za osn. šole). Ako sedaj to primerjamo s stanjem v Nemčiji, tedaj dobimo sledeče rezultate: Nemčija ima 58.763 osnovnih šol z 9.024.486 učenci. Nemčija ima približno 64.000.000 prebivalcev, a mi okoli 14.000.000. V primeri s tem ima Nemčija približno 4.7 krat več prebivalcev in približno 8 krat več učencev v osnovnih šolah. Prirastek otrok v Nemčiji ni večji, nego je prirastek otrok v naši državi. Ako je temu tako, tedaj je gotovo, da znaten del naših otrok, ki so dorastli za osnovno šolo, iste ne poseja.

Kot drugi primer vzemimo Bolgarijo. Ta ima državnih in privatnih osnovnih šol približno 5418 in v njih 543.000 učencev. Število prebivalstva v Bolgariji znaša približno 5 milijonov 800.000, a pri nas približno 14.000.000, iz česar sledi, da ima naša država približno 2.4 krat več prebivalcev. V Bolgariji je bilo leta 1932. okoli 543.982 učencev iz česar se lahko povzame, da je število učencev v naših osnovnih šolah za 2.1 krat večje nego v Bolgariji, a iz tega se vidi, da imamo sorazmerno s številom prebivalstva manj učencev v osn. šolah, nego Bolgarija. Razlika v prirastku otrok ne igra v tem pogledu nikake vloge, nego le naš, slabše razviti sistem osnovnih šol. In če se lahko opraviči dejstvo, da zaostajamo za Nemčijo, se ne da opravičiti dejstvo, da zaostajamo za Bolgarijo, ker je ona novejša država in se nahaja v težjih finančnih razmerah, nego naša država!

To primerjanje stanja osnovnih šol pri nas in drugih državah naj spopolnimo še z nekaterimi primeri. Tako je tudi Madjarska v pogledu osnovnih šol močnejša od naše države. Madjarska ima približno 8.700.000 prebivalcev, a mi približno 14.000.000 kar pomenja, da imamo 1.62 krat več prebivalcev. Ampak Madjarska je imela 1930. leta 908.395 učencev osnovnih šol, a mi smo jih imeli 1.087.000 v osnovnih in višjih narodnih šolah, kar pomenja, da smo za 1.19 krat močnejši v številu učencev osnovnih šol, a v številu prebivalstva 1.62 krat. Torej sorazmerno s prebivalstvom smo v številu učencev osnovnih šol slabšeji tudi od Madjarske.

Ako se na isti način primerjamo z Italijo, dobimo naslednje rezultate: Italija ima približno 3 krat več prebivalstva nego naša država in okoli 4.28 krat več učencev osnovnih šol. Primerjanje s Češkoslovaško dovede do rezultata, da ima Češkoslovaška 1.03 več

prebivalstva in 1.65 več učencev osnovnih šol. Vsi ti primeri, ki sem jih tu navedel govorijo jasno in nesporno, da tudi organizacija naše osnovne šole zaostaja občutno za organizacijami tega šolstva v drugih državah Evrope. Število takih primerov bi mogli znatno pomnožiti. Ampak to ni potrebno, ker že navedeno zadostno kaže na občutno slabost našega osnovnega šolstva in opominja na poučevanje tega in na potrebno delo, da se stanje zboljša. Osnovno šolstvo mora zadostiti najvažnejši potrebi, t. j. da niti eden otrok, ne deček ne deklica, ne ostane brez osnovnošolskega pouka. A po sedanjem stanju to ni slučaj.

Tudi ni brez pomena poudariti povprečno število učencev, ki odpade na posameznega učitelja pri nas in pri drugih državah. Ako računamo stanje iz l. 1930. je tedaj odpadlo pri nas na enega učitelja približno 48 učencev, na Madjarskem 47, v Rumuniji 45, v Bolgariji 36, v Avstriji 26. Ze leta 1930/31. se je pri nas dvignilo število učencev na enega učitelja na 51. Iz tega je razvidno, da imajo pri nas učitelji mnogo večje število učencev, nego v katerikoli drugi državi Evrope. Iz tega sledi, nezavisno od vseh drugih okolnosti, da je poučevanje v naših osnovnih šolah mnogo težje, nego kjerkoli drugje. Ako bi prišlo pri nas povprečno 45 učencev (-nk) na enega učitelja kot je to v Rumuniji, tedaj bi morali imeti za 1.184.505 učencev, kolikor jih je bilo v letu 1930/31., vsega 26.322 učiteljev (-ic), a mi smo jih imeli le 22.803, kar povzroča razliko od 3519. Iz tega sledi, da bi se moglo namestiti vse učitelje, ki še čakajo na namestitve. S tem bi osnovni pouk postal mnogo lažji in bi se vršil tudi mnogo uspešnejše.

Razpravljati hočem še o neki posebni strani naše prosvetne organizacije. Znano je, da se dandanes v nobeni evropski državi narodna prosveta ne omejuje na štiri razrede osnovne šole, nego, da vsak otrok bodisi deček ali deklica nadaljuje šolo še 4 leta; torej traja šolanje najmanj 8 let. Temu nadaljnemu šolanju služijo v večini držav srednje šole, po največ pa višje narodne in meščanske šole. Pouk je navadno v prvih letih enoten, a v nadaljnjih se pouk prilagodi raznim praktičnim smerem: kmetijskemu, obrtno industrijskemu, trgovskemu in drugim. To velja posebno za višje narodne in meščanske šole. Gimnazije in realke so namenjene višjemu šolanju, vendar usposablja pouk v teh šolah učence za lažje napredovanje in uspeh v vseh praktičnih poklicih.

Splošno šolanje vsakega otroka mora trajati 8 let. To se tudi izvaja že skoro v vseh državah zapadne Evrope. Šolanje se začne s 7. letom in konča s 14. Pri nas ni zakona, ki predpisuje obvezno šolanje do dovršenega 14. leta, pač pa je z zakonom o zaščiti delavcev (§ 20) prepovedano zaposliti otroke izpod 14. leta v gospodarskih podjetjih. Razu-